

TÁRSADALMI, MŰSZAKI, Bányászati és Kohászati heti szaklap.

SZERKESZTI:

LITSCHAUER LAJOS

kir. főmérnök, a selmeczbányai m. kir. bányaiskola
ügyvezető szaktanára.

Megjelenik: Minden vasárnap.

Előfizetési ára: Egy évre 12 korona.

Zágonyi Jákó Gyula

(1857–1908.)

Bányászatunkat ismét veszteség érte. Jákó Gyula főmérnök, az abrudbányai m. kir. bánya és fémbeváltó hivatal főnöke hosszabb szenvedés után ez évi június. hó 15-én meghalt 51 éves korában.

Jákó igen kedvelt tagja volt a társadalomnak s szeretett egyén volt szaktársai között is, akit igen sokan ismertek és nagyrabecsültek.

Hazai bányászatunk tapasztalt, tehetséges szakembert, a társadalom pedig egyik igen agilis tagját veszítette benne, akinek hiányát soká fogják érezni.

Jákó Gyula 1857. évi márczius hó 3-án született

Feldoboly háromszékmegyei községben, ahol atyja református pap volt.

Középiskolai tanulmányait a nagyenyedi református kollégiumban végezte s itt tett 1878-ban érettségit is. A bányászati pályát választván, 1881-ben elvégezte a selmeczbányai bányászati akadémiát, majd leróva katonai kötelezettségét, 1882. évben állami szolgálatba lépett, mint bányagyakornok Felsőbányán. Itt 1884. év végéig szolgált, a mikor a selmeczbányai bányagazgatósághoz he-

Zágonyi Jákó Gyula

lyezték át; ott azonban igen rövid ideig maradt, mert már 1885. évi április hó 1-én ismét Felsőbányán találjuk, mint a zúzóművek és vaspöröly helyi vezetőjét. Ezután két évet töltött a selmeczbányai bányászati akadémián, mint assistens, a honnan 1887. évben Rónaszékre került bányatisztnek. Tanársegéd korában azon lelkes csapat élén működött, a mely a bányászati és kohászati irodalom pártoló egyesület megalapítása által, az „Országos

Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület“ megalakulásához vezetett. Innen 1890-ben Nagyágra ment át, majd 1895-ben ismét Selmezbányára került, mint az Erzsébetakna (volt Pacher-táró) bányaművezetője. Sokoldalú üzemi s adminisztratív ismeretei alapján 1904-ben főnökségé lett a szélaknai bányakivatalnál, a honnan 1907. év elején ment Abrudbányára főnöknek.

Alig másfél évi otlléte után teljes munkaerejében ragadta el őt a halál akkor, a mikor életküzdelseinek gyümölcsét még csak élveznie kellett volna.

Halála veszteség a hazai bányászatra, a mely egyik tehetséges, agilis szakemberét veszttette benne; de vesztesége a társadalomnak is, a melynek életében mindenütt tevékeny részt vett.

Tisztársai a következő gyászjelentést adták ki: „Az abrudbányai m. kir. bánya- és fémbeváltó hivatal tisztviselői kara mély fájdalommal tudatja, hogy szeretett főnöke zágoni Jákó Gyula m. kir. bányafőmérnök, bánya- és fémbeváltó hivatali főnök, f. hó 15-én d. u. fél 6 órakor életének 51-ik évében elhunyt. Halálával a bányászat és társadalom érzékeny veszteséget szenvedett. Abrudbánya, 1908. június hó 15-én. Áldás emlékének!“ *Ns.*

Bányajogunk kodifikálása.

Irta: **Dr. Fehér Manó.**

(Folytatás a 223. oldalhoz.)

A kormány a közzététellel egyidejűleg a tervezetet külön megküldötte az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesületnek, melynek igazgatótanácsa még 1903. év november havában a javaslattal foglalkozván, azt mindenek előtt véleményezés végett az egyesület vidéki osztályainak kiadta; azután pedig a vidéki osztályok véleményeinek s az e célból kirendelt előadók javaslatainak figyelembe vételével *1904. évi június és július havában* az egész tervezetet letárgyalta s ebbeli tárgyalásainak *egész anyagát két kötetben közzé is tétette.* Az első kötet a vidéki osztályoknak a kiküldött előadók részéről feldolgozott véleményeit, a másik kötet pedig a bányatörvényjavaslat előadói tervezetének szövegével szembe állítva, az igazgató-

tanács részéről javasolt módosításokat valamint azok megokolását is foglalja magában.

Az igazgatótanácsnak ezen javaslatait sem az az évben, sem a rákövetkező két évben megtartott közgyűlés nem tárgyalhatta. Csak az *1907. szeptember hó 15-én Budapesten lefolytatott közgyűlésen* mondhatta ki az országos egyesület határozatilag, hogy a kormány előadói tervezetét a bányatörvény reformjának alapjául általánosságban elfogadja; a részletekre nézve azonban öszességükben magáévá teszi azokat a javaslatokat, amelyeket az igazgatótanács az 1904-ben sajtó útján közzétett anyag II. részében a tervezet szövegének módosítására vonatkozólag előterjesztett.

A kormány legujabb bányatörvényjavaslata ezek szerint 1903-tól 1907-ig a bányászok és kohászok kezében volt s így ezeknek bő alkalmuk s elegendő idejük volt ezzel a tervezettel behatóan foglalkozni.

Máskép áll azonban ez a dolog a jogászokra nézve.

Az igazságügyminiszter ugyanis az új bányatörvényjavaslat tervezetét s annak indoklását csak *1907. évi október hó első felében* küldte meg az összes ügyvédi kamaráknak észrevételezés végett és akkor is meghagyta nekik, hogy ebbeli észrevételeiket 1907. évi december hó közepéig terjesszék be.

Míg tehát a bányászok és kohászok ezzel a tervezettel több éven át foglalkozhattak, addig a jogászoknak észrevételeik megszerkesztése és beterjesztésére mindössze csak két hónapi határidő állott rendelkezésükre.

Ez valóban furesán hangzik, ha meggondoljuk, hogy közigazgatási életünk egyik legfontosabb szaktörvényének a megalkotásáról van a szó és ha figyelembe vesszük, hogy az új bányatörvényjavaslat 433. szakaszból áll és annak indoklása 400 oldalra terjed.

Hiszen ennek a bő anyagnak az egyszerű figyelmes elolvasása már önmagában véve is annyi időt vesz igénybe, hogy a mellett a kormány által annak tanulmányozására és észrevételezésére engedélyezett két hónapi határidő nevetségesen rövidnek jelentkezik!

De az igazságügyminiszter még ezt a rövid határidőt is megnyirbálta, mert amikor a temesvári ügyvédi kamara ezt a tervezetet indoklásával együtt akkor nekem adta ki azzal a mégtisztelő megbizással, hogy a javaslatra vonatkozó észrevételeimet írásba foglaljam s azokat aztán felterjesztés céljából 1907. november hó végéig beküldjem; s amikor ennek folytán ezen feladatom teljesítéséhez hozzáálltam s a munkám javában folyt: akkor legnagyobb meglepetésemre november hó közepe felé ügyvédi kamarámtól egész váratlanul egy sürgető végzést kaptam, melyben arról értesített, hogy az igazságügyminiszter egy újabb leiratában a bányatörvényjavaslatra adandó

észrevételeknek a felterjesztését 1907. november hó közepéig kívánja s ennél fogva felkért, hogy észrevételeimet lehetőleg 3 nap alatt terjesszem be.

Az észrevételezési határidő rövidségének és későbbi megnyirbálásának az oka abban feküdt, hogy a kormány akkor teljesen el volt határozva, hogy az új bányatörvényjavaslatot még 1907. évben a képviselőháznak beterjeszti.

Igen ám, de megint jelentkezett a törvény létrejöttét meghiusító fatum; megint *itt voltak a fontosabb ügyek*, különösen a valóban fontos házsabályrevízió és az új bányatörvényjavaslat sem 1907. év végéig, *de még mai napig sem lett a képviselőháznak beterjesztve!*

Az új bányatörvény megalkotásának a kérdése tehát megint leszorult a napirendről és ha nem tévedünk, akkor talán ismét évek fognak elmúlni, míg ezzel a kérdéssel újból fogunk foglalkozhatni.

Hát ezzel bizony bányajogi reformtörekvéseinkkel egy nagyon sajnálatos stádiumba jutottunk.

Marad tehát továbbra is az az állapot, amelyet a múlt év november havában az „A Jog“, a „Bányászati és Kohászati Lapok“ és a „Jó Szerencsét“ című szaklapok hasábjain megjelent egyik bányajogi cikkemben a *jogbizonytalanság állapotának* neveztem volt.

Az időközben Selmezbányán megjelent *„Uj bányatörvényünkben köszönünket szabaddá kell tennünk“* címe alatt megjelent könyvben pedig kimutattam, hogy a bányajog terén a jogfejlődés hibás alakulásának megakadályozására és a jogbizonytalanság állapotának a megszüntetésére csak egy mód van, s ez az: hogy a ránk oktrojált osztrák bányatörvényt kiküszöböljük, az új magyar bányatörvényt megalkotjuk s abban a magyar köszönet teljesen szabaddá tesszük.

Alkossuk meg tehát végre-valahára az új magyar bányatörvényt! Mert az általunk jogbizonytalansági állapotnak nevezett mostani jogrendszerünk valóban tarthatatlan és türehetlen bányajogi viszonyokat teremtett!

Mutatja ezt legjobban az a bányaadományozás ügy, amely most a *Resiczabánya melletti Lupák községben* már hetek óta folyamatban van ahol az ellentétes érdekű felek éveken és heteken át arról vitatkoznak, hogy tulajdonképen kit is illet a szén iránti jog azon a területen, ahol az adományozás kéretik?

Amióta az 1861. évi országbirói értekezletnek szénbányászatunkat megbénító határozatai életbe léptek, ennél érdekesebb adományozási eset alig fordult még elő!!

Erről az esetről azonban csak későbbben, nevezetesen majd akkor fogok írni, ha az ügy a legfőbb bányahatóságnál jogérvényes elintéztést fog nyerni.

(Vége.)

Nagyvasolvasztók kiszámítása és szelvényméretezése.

Irta **Ehrenwerth József** tanár, Leobenben.*)

Egyedül jogositott fordítás. (5 szövegrejzzal.) Minden jog fentartva.

I.

Valamely nagyolvasztónak, különösen pedig valamely vasnagyolvasztónak tervezése alkalmával, mindenekelőtt szelvényének és üregtartalmának szakszerű megállapítása, az építőrendszer megválasztása, az adagoló készülék és a gázlevezetés részletei fölött való megállapodás, a fúvókasok száma és elhelyezése képezi a munkálatok feladatát.

Az üregtartalomnak kiszámítása. Az egész kemenczét a fúvókasok szintje két részre osztja. E részek mindegyike más és más czélnak szolgál. A fúvókasok alatt fekvő rész, vagyis az alsó medencze első sorban arra van rendelve, hogy a termékeket, tehát a nyersvasat és a salakot gyűjtse, míg a fúvókasok szintje fölött fekvő rész, a tulajdonképpeni folyamatot szolgálja, a miért is teljes egészében, tehát egészen az adagoló készülékig föl, mint „ható üregtartalom“ van rendszerint megjelölve.

Az alsó rész kiszámítása és részben alakjának megállapítása tekintetéből e szerint első sorban az összegyűjtendő termékek tömege adja meg az alapot és a kiindulás pontját. Mivelhogy a fém, a szénanyag oldása és a salakkal szemben való reakciója utján összetételében csak itt válik ki teljesen, különösen a szilícium és minden bizonytalansággal a mangánnak legnagyobb része is csak itt redukálódik a salakból és csak itt kerül bele az anyagba és a kénből való szabadulás folyamata lényegében csak itt megyen végbe: az alsó medenczének nagysága és terjedelme a folyamatot szintén lényegesen befolyásolja. Az alsó medenczének méretezése tehát az olvasztás folyamata tekintetéből sem lehet közömbös dolog és egészen érthető, hogy nagyobb alsó medencze a nyersvas egyenletességét és tisztaságát csakis előnyösen befolyásolhatja. Mellékesen és közbevetőleg meg kell itt említeni, hogy kapcsolatban vele, folytonos, a nyersvas és a salak lefo-

*) Öst. Zft. f. Berg. u. Hüttenwesen. 1908. 19. sz.

lyása a magasság-irányban való szabályozását lehetővé tevő berendezés, mindkét irányban igen kedvező hatással lehetne.

A hatásos üregtartalom kiszámítása közben a gyakorlatban rendszerint a

$$V = P \cdot v.$$

empirikus egyenlőséget veszik használatba, mely kifejezésben V , a hatásos üregtartalomnak köbméterekben kifejezett értékét, P a 24 órán át való termelésnek tonnákban kifejezett mennyiségét és v a napi termeléstonnájának megfelelő kemence-volumen köbméterekben kifejezett értékét fejezi ki, mely utóbbi számadat megállapítására, a tapasztalás adatai szolgálnak. Még a múlt évszázad második felében is ez, koks nagyolvasztóknál, nem ritkán, 8 m^3 vagy ennél is több volt; később egyidőben való egyéb s különösen a fűvósél viszonyai tekintetéből történt változtatások mellett, sikeresen, lassanként és fokozatosan 3 , 1.5 és 0.8 m^3 -re is leszállott. Ezen utóbbi számadat tekinthető nagy kemenczénél és könnyen redukálható érczénél, a ma található legalsó értékhatárnak.

Ezen egyenlőség nem ad közvetlen betekintést azon feltételekbe, melyeknek tulajdonképpen meg kellene, hogy feleljen; ezért tanári működésem kezdetétől fogva, a nagyolvasztók kiszámításánál, más, a választott feltevésekre alapított számítás menetét hoztam javaslatba.

(Folytatjuk.)

○ ○

A fának jelentősége és hasznosítása a bányamívelés körzetében.

(K. K e g e l okl. bányamérnöknek, Középnémetország erdőbirtokosai egyesületének márczius 7-én ülésezett kongresszusán tartott előadása. A „Bergbau“ 1908 é. 17. s. köv. számaiból. A szerkesztőség engedélyével. Minden jog fentartva.)

(Folytatás a 227. oldalhoz.)

Az ácsolatoszlopot továbbá az által is lehet a nyomás hatása ellen némileg megvédeni, hogy két darabból illesztjük össze úgy, hogy összekötésükre hosszabb vaskösztyűt használunk; ilyenkor a nyomás hatása alatt egymásra nyomott oszloprészek bütüvégeinek rostszállai, a kösztyű belsejében, egymásba hosszanti irányban, összetolódhatnak. Lágy talp- vagy fekü-közetnél, az oszlopokat alsó végükön néhol hegyes csúcsba végződő vasalással is ellátják azért, hogy a nyomás alatt álló ácsolatoszlop így, a vasalás közvetítésével a lágy közetbe behatolhasson.

Az engedékeny ácsolásnak előnye, a hosszabb tartóképeségen felül, még abban is nyilvánul, hogy az összes ácsolatszerkezetek lehetőleg egyenletesen vannak megterhelve. El van tehát kerülve az, hogy

egyedül, különösen szorosan beépített ácsolatgerendák még mielőtt a szomszédságukban állók meg lennének terhelve, már is eltörnek. Barnaszén bányászatokban az engedékeny ácsolás ezen előnyös oldala azonban elesik, mert a hegység tömege itt rendszerint igen képlékeny olyannyira, hogy már rövid időn belül egészen hozzásimul a gerendázathoz és az ácsolás szerkezeteihez. Ugyanezen eset áll a kőszénhegység tekintetéből is ott, hol lágy agyagpalák vannak a rétegezés sorozatába beágyazva.

Harmadik módja az ácsolatszerkezetek a nyomás káros hatása ellen való biztosításának az, hogy a hegység nyomását a szerkezetektől és építményektől, az ácsolatnak szabad felállítása által, lehetőség szerint távol tartjuk, azt a kőzetet pedig, mely duzzadása közben (agyagpalák) az ácsolatot összeroppantással fenyegeti, külön e célra rendelt munkásokkal, még mielőtt az ácsolathoz érne, folytonosan leszedetjük. Ilyenkor a vágatok ácsolata inkább csak a szelvénytartás céljait szolgálja és főként arra való, hogy hirtelenül jelentkező nyomáshatások ellen védőszerűen szolgáljon. Ezen »szabadon álló ácsolásmód«-ot a Termonia és Dorstfeld bányákon 1872. óta sikeresen alkalmazzák. Megjegyzendő, hogy ilyen ácsolásmóddal csak viszonylagosan plasztikus oly hegységtömegben lehet boldogulni, a hol a kőzet egyenletes nyomása feltétlenül meg van állapítva és a tömegek megszakadásától nem kell tartani. Figyelembe veendő e mellett még az is, hogy ily módon csak rövid közök biztosíthatók s ezek is csak akkor, ha hirtelenül jelentkező nyomóhatásoktól nem kell tartani.

Hirtelenül és nagy erővel jelentkező nyomóhatások mellett, a melyek kiváltképpen fejtőmunkahelyek közelében mutatkoznak, a szabadon álló ácsolásmód vázolt rendszerét nem lehet ajánlani; ilyen pontokon csak engedékeny ácsolátszerkezetek ajánlhatók.

A fa korhadásának károsító hatása itt mellékes dolog. A fejtőmunkahelyektől távolabb fekvő vágatrészekben és viszonylagosan szilárd hegységközökben kivájt keresztvágásokban, a nyomás rendszerint csekély. Itt a fát inkább a korhadás, mint a nyomás károsítja. Nem tévedünk, ha azt állítjuk, hogy a valamely kőszénbányába beépített ácsolatfának mintegy 20%-a ilyen bányáüregék biztosítására van rendelve.

A fának korhadása, a nedvek erjedésének következése. Ezen erjedés-folyamat a fa rostszálait megtámadja és tartósságukat csökkenti. Nedvekben dúsz ácsolatfák e szerint a korhadás hatása alatt többet szenvednek és gyorsabban pusztulnak el, mint szárazabbak, a miért is a bányáácsok a télen döntött és hosszabb ideig a szabadban szárított faanyagot jobban kedvelik, mint a frissen vágott anyagot.

(Folytatjuk.)

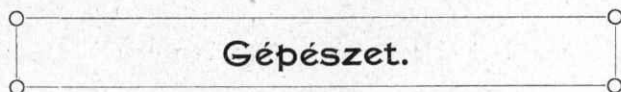
Bányamívelés.

Lövések kifúvásának megakadályozására Amerikában újabban igen egyszerű módot találtak ki, mely állítólag teljesen megfelel célzatának és a lövésnek az elfojtott fúrtlyukból való kifúvását tökéletes megbizhatósággal megakadályozza. A szénpadban kifúrt lyukba gyújtószinórral felszerelt robbantó töltést szokásos módon beállítják; rája azonban nem döngetik fel a fojtást, hanem kifelé csúcsosodó égetett agyagból készült csonka kúp alakú dugaszt helyeznek. A fojtást csak a dugaszra verik le. A lövés elsülése következtében képződő gázok, az agyagdugaszt valamivel előre tolják, mi közben ez a fojtás anyagába mind szorosabban és szorosabban belenyomul s ekként a lövés kifúvását megakadályozza. (Mines and Minerals. 1908. 426. old. — Essener Glückauf. 1908. 20. sz.)

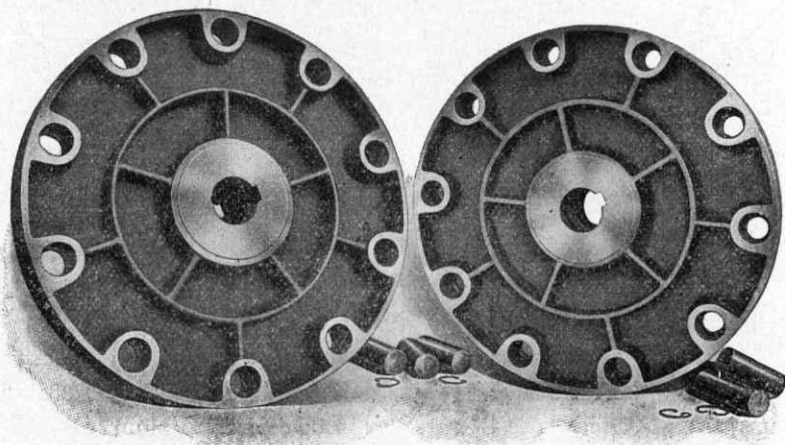
Mentők iskolája bányászok számára, Angolországban. Az utolsó idők nagy bányaszerencsétlenségei arra indították Lancashire és Cheshire nagy bányabirtokosait, hogy Alton közelében, Howebidgeben, külön iskolát szervezzenek mentőcsapatok kiképzésére s azt tervezik, hogy az ezen mentőiskolából kikerült mentőmunkásokból, minden nagyobb szénbányaművön mentő-őrséget állítsanak fel. Az intézet külön termében 50 (angol) láb hosszú, ugyanilyen széles és megfelelő magasságú emeletes széntárót építettek; a táró ki van ácsolva; egyes szakaszai mesterséges omlásokat és ácsolattöréseket tartalmaznak; más helyek ácsolatgerendákkal mesterségesen el vannak torlaszolva. A táró elülső hosszanti falát tükörüvegből szerelték úgy, hogy ezen üvegfalon át, a mesterséges bánya belsejében történő dolgokat megfigyelni lehessen. A gyakorlati tanítást legközelebb megkezdték. A táró egész belső terét ilyenkor kén-gőzökkel annyira megtöltik, hogy ezek az üreget sűrű füst módjára ellepik. A gyakorlatozó mentőcsapat hat emberből áll; a mentőkészülékek, a melyeket gyakorlat közben használnak a »Weg«, az »Aerolith«, a »Fleuss«, a »Dräger«, a »Clarke-Stevenson« és a »Valour« típusok képviselői. A csapat embereit, a gyakorlat megkezdése előtt orvosilag megvizsgálják és az egész gyakorlat alatt az orvos jelen van, hogy esetleg kéznél legyen, ha a gyakorlatozók egyike- vagy másika segítségére rászorulna. Miután az emberek a kísérletező táró felső szintjébe belépnek, ebben

hatszor végig járnak, hogy ez által a beszállással járó munkát helyettesítsék. (A felső táró bejárása közben, kisebb akadályokat is le kell győzniök.) A gyakorlat második részét, az alsó táróba való behatolás képezi, a hol bányamécseseik világánál (az üvegfalon fény nem juthat a táróba, mert gyakorlat közben, a terem egészen sötét), az akadályokat eltakarítják, a vágaton kétszer végig kúsznak és a kimentendő hullát helyettesítő 168 (angol) font súlyú fabábút a külre kihozzák. A gyakorlat időtartama 2 óra; ezen idő alatt a fedőt alátámoogatják és egyéb biztosító munkát végeznek. Az iskolához kaszárnya tartozik, a melyben állandóan mentőőrségek fognak készenlétben állani, hogy az egyes bányáktól telefonikus segítségkérés esetén, azonnal indulhassanak és a mentőmunkát, idő vesztegetése nélkül, minél hamarabb megkezdhessék. (Braunkohle. 1908. 11. sz.)

Megadott szabadalmak. 42333. I. sz. Nellen Friedrich aknász és id. Voigt Albert asztalos Essen-Ruhrban. Tárna-támasztórúd. XII/a. oszt. 1907. márcz. 19. (Bp. Kzl. 1908. 141. sz.)

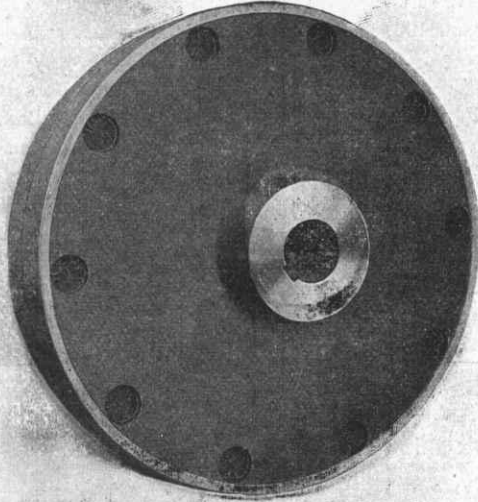
Rugalmas pöczök kapcsolás hengerlöművek, bányászati szállítógépek, stb. számára. A »Berlin-Anhaltische Maschinenbau Aktiengesellschaft« Berlin N. W.-féle *pöczök kapcsolás* a legtokéletesebb kapcsoló szerkezetek egyike, különösen ott, a hol nagy fordulás számokkal dolgozó elektromotorikus hajtó mekhanizmusok üzemben tartásáról és ne-

1. sz. rajz.

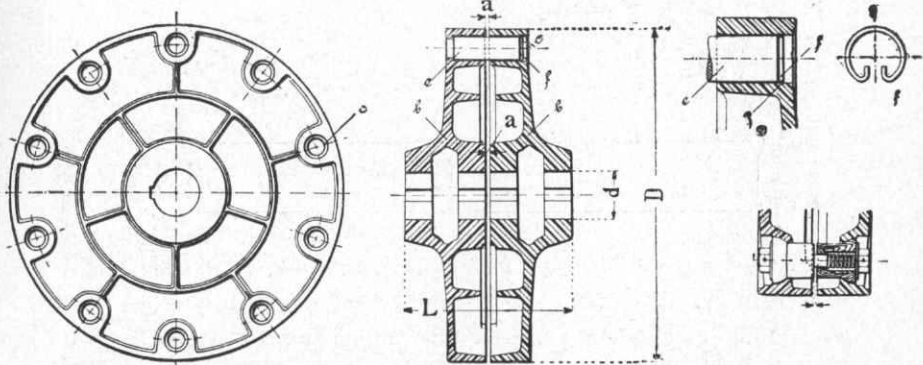
hez hajtógöröndök csatolásáról van szó. Változó forgás irányokat valamint helyes szerelés és kellő méretezés mellett még a hirtelen való

forgásirányváltozásokat is sérülés nélkül elbirja, Maga a kapcsolás (nézetrajzokat l. 1—2. alatt) melyet részlet és metszetrajzokban a 3, 4, 5. és 6. számú vázlatok mutatnak be, két *b* részből (l. 3. és 4. sz. rajzokat) állanak, a melyek kerületébe pontosan egymásra illő *c* lyukak van-

2. sz. rajz.

nak fúrva. Ezekbe a nyílásokba *e* bőr- vagy gummi-pöczkők illenek. A pöczköket a nyílásokba való beleállításuk után az *f* rúgós gyűrűk (5. sz. rajz) kötik meg az által, hogy a *g* csatornába befeküsznek s így azok

3. sz. rajz.

4. sz. rajz.

5. és 6. sz. rajz.

kihullását megakadályozzák. A pöczkők felvételére szolgáló fúrások valamivel tágasabbak, hogy ez által esetleg beálló csekély görönd-tengely-vonal eltolódások esetében a pöczköknek még kis játszóteret engedjenek anélkül, hogy a rugalmas kötőszere mellett valamit is szenvedhessen. Ha

időnként a kapcsolás leszerelése válnék kívánatossá, ez a gyűrűk kivétele és a pöczkők kihúzása útján, bármikor könnyen és gyorsan megtörténhet.

Megadott szabadalmak. 42329. l. sz. Molas Jean magánmérnök és Smeeton John Alfréd mérnök Londonban. Átkormányozható turbina. Vd|l. oszt. 1907. jan. 2. (Bp. Kzl. 1908. 141. sz.) — 42345. l. sz. Schleyder Károly főmérnök Rakowitzban. Tüzelőajtó. V.c. oszt. 1907. aug. 2. (Bp. Kzl. 1908. 142. sz.) — 32367. l. sz. Henry R. Worthington cég New-Yorkban. Ujítás centrifugál vagy turbinaszivattyúval ellátott gőzsűrítőkön. Vd|l. oszt. 1905. jan. 19. — 42371. l. sz. Altenstein Frigyes mérnök Budapesten. Független, fali-, oszlop- vagy egyéb csapágykonzolok. Ve|l. oszt. 1907. ápr. 6. — 42374. l. sz. La Continentale Fixator cég Párisban. Szerkezet csavarok, csavaranyák és más forgatható részek biztosítására. Ve|l. oszt. 1907. aug. 6. — 42377. l. sz. Klinger Richard mérnök és gyáros cég Brombergben. Tömítés mozgó géprészekhez. Ve|l. oszt. 1907. aug. 28. (Bp. Kzl. 1908. 143. sz.)

Tekhnologia.

Kovácsoló tűz nyersolajból. A szénárak emelkedésével a nyersolaj alkalmazása mind általánosabb lesz. Különösen ott mutatkozik a nyersolaj előnye, a hol csak jobb minőségű szenet, vagy kokszot lehet használni. Amerikából hozták át a nyersolaj tüzelésű kovácsoló tüzeket, melyek ott már igen elvannak terjedve. Ujabbán egy berlini cég hozta *Calorex* néven forgalomba, különböző, a használatnak megfelelő alakokban. Az elve e kovácsoló tüzeknek ugyanaz, a mi általában a nyersolaj tüzeléséké. Az olajat ugyanis nagyobb nyomás alatt álló levegővel, égőkben szétporlasztják és ily finoman elosztott állapotban ventilátor által szállított elegendő levegőben elégetik. Ez külön térben történik; innen jutnak a tökéletesen elégett égési termékek, melyek tiszta lánggal égnék az izzitandó vashoz. (M. Ng. 1908. 24. sz.)

Közgazdaság.

Magyarország vízi erői. Grünhut K. mérnök, az »Österreichische Wochenschrift für den öffentlichen Baudienst« című folyóirat 11. számában jelenti, hogy a magyar földművelésügyi minisztérium megbízásából beható tanulmányokat végeznek, hogy az ország folyóvízeiből rendelkezésre állítható vízi erőkről tájékozást szerezzenek. Ezen vizsgálatok nyomán kimutatták, hogy Magyarország folyóvízeiben rendelkezésre álló és hasznosításra váró energia kerekszám 1·7 millió lóerővel szabható meg, mi mellett azonban, csak oly folyóvízszakaszokat vettek tekintetbe, a melyeknek kilométerikus teljesítő képessége kilométerenként 20—50 PS.

Eddig mindössze 20000 vízi erőművet létesítettek; ezek közül 3750, nagyobb ipartelepek rendelkezésére áll, míg a maradékot malmok és kisebb ipartelepek hasznosítják. Újabban azt tervezik, hogy a rendelkezésre álló vízi erőket az államvasutak üzemének hasznára fordítsák és kiszámították, hogy az államvasutak 14300 km. hosszú sinútjai, másodpercenként és a pályahosszuság minden kilométerje után 8·4 PS-t fogyasztanak. Különösen a dombos vidék 2800 km. hosszú pályarészeire voltak e mellett figyelemmel, a melyeknek elektromos üzembe való állítására, körülbelül 22000 PS. kívántatnék meg. A hegyi és a dombos vidéken üzemben álló 3000 km. hálózat-hosszúságú magánvasutak elektrizálására 9000 PS. kellene. Ugy számítanak, hogy ezzel is csökkentenék a szén behozatalát. (Der Ingenieur. 1908. 15. sz.)

HIREK

Személyi hírek. Kiténtetések. Ő Felsége a király megengedte, hogy **Ulrich Aurél** főfelügyelőnek, a budapesti gépgyár gyárfőnök-helyettese és ezen gyár építési osztálya főnökének, az állami vasgyárak tüdőbeteg munkásai részére létesített algyógyi szanatórium építésénél szerzett érdemei méltánylásául legfelsőbb elismerése tudtul adassék és ugyanazon téren szerzett érdemeik elismeréséül **dr. Axmann Béla** felügyelő főorvosnak, az állami vasgyárak egészségügyi vezetőjének Ferencz-József-rendje lovagkeresztjét, továbbá **Palkovich Aurélnak**, az államvasutak gépgyára építési osztályában alkalmazott hivatalnoknak az aranyéremkeresztet adományozta. (Kelt Bécsben, 1908. évi június 6-án. Bp. Kzl. 1908. 141. sz.)

Kosztela János kir. bányatanácsos, kincstári bányagazgató, f. hó 18-án átvette a zsilvölgyi kincstári bányák üzemének és adminisztrációjának a vezetését. (P. és V. 1908. 25. sz.)

Kinevezések. A kereskedelmi m. kir. miniszter **Sztankay Farkas Bélát**, a gölniczbányai államvasipari szakiskola igazgatóját hasonló minőségben a debreczeni szakiskolához nevezte ki. Az így megüresedett gölniczbányai igazgatói állásra a miniszter **Csizmazia Kálmánt**, a kassai felsőbb ipariskola tanárát nevezte ki. (Sz. L. 1908. 72. sz.) — A pénzügyminiszterium vezetésével megbízott m. kir. miniszterelnök **Mészáros Gyula** nagybányai díjtalan pénzügyi számgyakornokot ideiglenes minőségű segélydíjas m. kir. pénzügyi számgyakornokká nevezte ki a nagybányai bányagazgatóság mellé rendelt számvevőséghez. (Bp. Kzl. 1908. 140. sz.)

Braun Jenő az L. Láng-féle gépgyárnak érdemes főmérnökét, ki 25 évvel ezelőtt lépett a gyár szolgálatába, tisztelői f. hó 19-én üdvözölték negyedszázados szolgálati jubileuma alkalmából. (U. Ma. 1908. 17. sz.)

Nehoda Jenő az Ozdi-gyár gondnoka Korompára költözött át, a hol a vasgyár vezetését átvette. (Sz. L. 1908. 72. sz.) — **Schapka József** aknász, lakását Nemtibányáról, Mecsek-Szabolcsra helyezte át. — **Rusolán Gusztáv** t. bányafelőr Alváczáról, Felső-Kénesdre költözött. — **Jekel Ferencz** aknász, petrozsényből, Vulkanba helyezte át lakását.

Az aradi mérnök és építészegyesület tagjai f. hó 21-én a reggeli vonattal a *Boli* állomáshoz érkeztek, a honnan a *Salgótarjáni*

Köszénbánya R. T. fogatain mentek a barlang megtekintése után Petroszénybe, a hol a vendéglátó társulat vendéglőjének étkező termében megreggelizve, a bányaműveket megtekintették. Ebédre is a bányatársulat vendégei voltak és a délután folyamán megtekintették a Szurduk szorosát s részint az esteli, részint az éjjeli vonattal visszautaztak Aradra. (Pt. és V. 1908. 27. sz.)

A diósgyőri királyi vas- és aczélgyár gépműhelyi osztályának munkásai, azoknak a munkásoknak a tiszteletére, a kik már legalább harmincz éve dolgoznak a gyárban, június 18-án ünnepséget rendezett, a melyen a gyár tisztviselői is nagy számban vettek részt. Az ünnepelteteket munkástársaik aranygyűrűvel ajándékozták meg. Az ünnepelt munkások névsora a következő: *Foczkó Károly* (38 év), *Povaztanecz István* (38 év), *Feszt Flórián* (36 év), *Sátán József* (36 év), *Mikulik Dániel* (35 év), *Szoncsik Ede* (35 év), *Holub István* (33 év), *Runda János* (31 év) és *Materny Lajos* (30 év). (Bp. Hp. 1908. 150. sz.)

Az Osztrák-magyar Államvasút-társaság magyarországi bánya- és vasgyárművein nagy átalakításokat végezett a lefolyt üzletévben. *Aninán*, a Róna-aknán szénszeparációt létesítettek, *Vaskőn*, az érczelőkészítő-telepet bővítették; az aninai elektromos központot megnagyobbították és a vasgyártelepek és műhelyek rekonstrukciós munkálatait energikusan folytatták és részben be is fejezték. A gáz-elektromos központot Resiczán, két géppel már is üzembe helyezték, a harmadik gép szerelés alatt áll. A resiczai hengerlőműnek átépítése közel áll befejezéséhez; a reverzáló hengerlősornak és a lemez-hengerlőnek elektromos hajtószerkezetei valamint egy új lemez-hengerlő már szintén dolgozik. Resiczán 70 kokszoló kemenczének átépítése és a melléktermékek értékesítésére szolgáló berendezések szerelése munkában van. A gépgyártelepek szerelvényeit és berendezéseit a hadi felszerelések gyártására alkalmas módon kiegészítették. Német-Bogsánban, a mezőgazdasági gépgyár kovácsoló műhelyét jelentékenyen kibővítették. (U. Ma. 1908. 15. sz.)

Csehország Dux bányakerülete bányafelügyelőinek egyesülete, a Brűx-, Teplitz- és Komotau bányafelügyelői kerületének Brűxben központosított bányaművezetőinek szövetségéhez legközelebb beadványt intézett, a melyben a bányafelügyelői személyzet megnyilatkozó kívánalmainak érvényesítése körül megindított mozgalmának támogatását kéri. A bányafelügyelők beadványukban, első sorban sérelmesnek és a fegyelem csorbítására vezetőnek mondják azt, hogy ők is éppen úgy tagjai a bányatársaságoknak, mint a bányamunkások, mert a felügyelő személyzet itt a betegellenőrzés és a segélyezés dolgában az üzemközben alárendelt bányamunkás felügyelete és ellenőrzése, sőt esetenként támogatása

és pártfoglalása alá kerül. A bányatárspénztárak első szervezése oly időből származik, a hol szabad munkás szervezetekről még szó sem volt és képesített és végzett bányafelügyelők nem léteztek, a felügyeletet pedig felelősség nélkül, idősebb munkások, patrialkális bizalmassággal teljesítették. A ma uralomra jutott szociális küzdés azonban a munkások és az üzem biztonsága érdekében jelentőség-teljes fegyelemnek megőrzését és a bányarendőri szabályok érvényesítését rendkívül megnehezíti és a bányafelügyelő az, ki ezen sokszor elkeseredett küzdelemmel első sorban szembe szállani tartozik és következeiseivel meg kell, hogy birkózzék. Alig lehet tehát idő szerint valónak minősíteni, ha a kötelességét tudó és kötelességet pontosan teljesítő, nagy felelősséggel terhelt bányafelügyelő ma a szabad munkásokkal, mintegy egy csoportba van összekeverve. Az agkori ellátás tekintetéből a nyugdíjtörvény, hiányai daczára is, sokat fog javítani a bányafelügyelő baján s nagyon kívánatos, hogy az, minél előbb keresztülvitelre kerüljön. Alig fogja ezek után bárki is szerénytelennek mondani, ha a bányafelügyelő említett egyesülete kéri, hogy tagjai a nyugdíjtörvény kedvezményeiben szintén részesüljenek, mert kérését igen fontos okokkal, a szociális viszonyok alakulásával és a felügyelői személyzet tekintélyének a bányamívelés érdekében való emelésének követelésével támogatja. (Mitth. d. Verb. d. Brgb. Betriebsleiter. 1908. 12. sz.)

Németország koks- és brikett termelését megszorítják. Ugy hírlik, hogy a németországi szénszindikátus, a koks- és a brikett termelésének csökkentését tervezi. (D. Bwks. Ztg. 1908. 14. sz.)

Olvasztó-beszüntetés és olvasztó-építés Gleiwitzon. Felső-Sziléziában a kir. vaskohó Gleiwitzon, elavult nagyvasolvasztójának leszerelését határozta el. A beszüntetés június hó 25-én történt meg. A régi helyébe azonnal új és modern nagyolvasztót építenek. (D. Bwks. Ztg. 1908. 140. sz.)

Nyolcz órai munkaidő az angol bányákban. Az angol alsóház tegnapi ülésében Gladstone belügyi államtitkár a bányamunkások 8 órai munkaidejéről szóló törvényjavaslat második olvasásakor közölte, hogy tekintettel ama nehézségekre, melyekkel a munkaidő rögtöni megrövidítése járna, javasolni fogja, hogy öt éven át az átlagos munkaidő nyolcz és fél órát tegyen és ez idő elmultával lépjen életbe a szóban forgó törvény. Gladstone ezután több balesetre mutatott rá, a melyek elkerülésének szempontjából a törvény kedvezőnek mondható és kijelenti, hogy a számok bizonyítása szerint a bányászok munkája nem egészséges foglalkozás. (Bp. Hlp. 1908. 151. sz.)

Munkásmozgalmak.

A pécsi szénbányákban a munkások között az aratási kilátások következtében várható nyomoruság mellett sem történt semmi féle változás. A munkások kívánásait lényegesen leszállították ugyan s ezt memorandum alakjában átadták az igazgatóságnak, azon-

ban a társaság megbízottja kijelentette, hogy a sztrájk annyira jogosulatlan, hogy nem áll módjukban a bányászokkal tárgyalásba bocsátkozni. A társulat azt kívánja, hogy a munkások lássák be a munkamegszüntetés teljesen megokolatlan voltát és kezdjék meg a három hét óta szünetelő munkát. A sztrájkolók holnap bizalmi férfiak által újabban megvitatják az ügyet, azonban magánértesülésünk szerint kevés kilátás van, hogy megegyezés jöjjön létre. A sztrájk 3000 munkás férfit és családját sújtja. (Bp. Hlp. 1908. 150. sz.)

Balesetek.

St. Etiennéből hirtelen érkezik, hogy a Loire bányában, június hó 22-én, délelőtt **bányagázrobbanás** történt, mely alkalommal nyolcz ember életét veszítette. Egy súlyosan sérült munkás állapota aggasztó. Részletek hiányoznak. (Bp. Hlp. 1908. 150. sz.)

○ ○

K É R D É S.

Egy 30 HP. egyhengerű gőzgép (a budapesti szivattyú és gépgyár gyártmánya) 3 jó csapággal, sik záró tolattyúval és két darabból álló osztó tolattyúval, amit a szabályozó önműködőleg állít be, a mindenkori erőfogyasztásnak, továbbá egy rudazatos szivattyú 8 csapággal (csapágak illetve csapok 80 mm.) és két drb. egyenes vezetékekkel, egy közlőmű 9 drb. gyűrű ke-

nésű csapággal; mennyi gép, illetve hengerolajat fogyaszthat szakszerű kezelés mellett, napi 24 órai üzem mellett és átlag havonta, e gőzgép 8 légkönyomású gőzzel dolgozik és perccenkint fordul 120-at, ugyanannyit a közlőmű is, míg a szivattyú perccenkint 22-öt fordul és 45 méter mélységből emel 250 liter vizet perccenkint.

□ □

TARTALOMJEGYZÉK.

Zágonyi Jákó Gyula. — *Bányajogunk kodifikálása.* I. Dr. Fehér Manó. — *Tudomány-Gyakorlat:* Nagyvasolvasztók kiszámítása és szelvényméretezése. — A fának jelentősége és hasznosítása a bányamivelés körzetében. — *Szemle:* Bányamivelés. — *Gépészet.* — *Tekhnologia.* — *Közgazdaság.* — *Hírek.* — *Munkásmozgalmak.* — *Balesetek.* — *Hérdés.*

Lap zárása: 1908. jun. 25. du. 5 óra.

Kiadótulajdonos: LITSCHAUER LAJOS